

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

B. Alberti Doctoris Magni ex Ordine Prædicatorum Episcopi Ratisponensis De Adhærendo Deo Libellvs

**Johannes <de Castello>
Albertus <Magnus>**

Antverpiae, 1621

Cap. XLIII. Numerus Librorum Alberti, tam in Theologia quàm in
Philosophia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44148

282 B. ALBERTI MAGNI
lit in sua Chronica, circa finem vitæ
plenum fide & deuotione scripsit. Si-
militer & deuotissimum Tractatum De
adhærendo Deo, quemadmodum ini-
tium eius Tractatus testatur, qui sic in-
cipit: *Cogitavi mihi aliquid ultimæ (in
quantum possibile est in huius exilij &
peregrinationis immoratione) depingere,
scriptitando de & super ab omnibus plena
& possibili abstractione, & cum solo Do-
mino Deo expedita, secuta, & nuda fir-
maque adhesionem: præsertim cum ipsius
Christiane perfectionis finis sit charitas,
qua Domino Deo adheretur, &c.* Quem
Tractatum si inspexeris apertis oculis,
tamquam in speculo, Alberti mentis
faciem ab omni labe alienam videbis:
quod magis lectione ipsa inuenies ve-
rum, quàm nostra persuasione.

CAPVT XLIII.

*Numerus Librorum Alberti, tam in
Theologia quàm in Philosophia.*

ET quia flosculos varios, spiritua-
lem de se spirantes suauitatem, ex
Libris ipsius colligere possemus, ne tæ-
dium

dium ob prolixitatem legentibus præstemus, super sedendum esse puto de huiusmodi. Sed ut superficialiter sciat quantum doctrinando Ecclesiæ profuit, Libros eius enumerare libet. In primis igitur, ut à Canonica incipiamus Scriptura, fecit ipse venerabilis Albertus Opus egregium super totam Bibliam, quoad vetus & nouum Testamentum per modum Postillæ, exponendo Legem per Legem, ut videre possis, suam Postillam nihil aliud esse nisi catenam inuincibili veritate connexam; in qua reperies varia & occulta quæ paucis in notitiam veniunt. Scripsit quoque super multos libros Bibliæ, eo modo quo scripsit naturalem Philosophiam per Tractatus & Capitula diuidens & distinguens. Quoad Bibliam, libros quos vidi, notare placuit. Per modum verò Postillæ hos vidi: super Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, Danielem, super Iob, super duodecim Prophetas minores, super Baruch, Lamentationes Ieremiæ, super Matthæum, Marcum, Lucam, Ioannem, & Apocalypsim. Nosco autem virum quemdam honestum & doctum, qui Albertum
habet

habet super Apostolum Paulum quoad omnes Epistolas, vt fide digni dicunt. Item ad petitionem Fratrum scripsit Summam Theologiæ, quæ intitulatur, *De mirabili scientia Dei*. habet verò hæc Summa, vt ipse in prima Parte eiusdem, quæstione quinta, articulo vltimo dicit, quatuor Partes siue Libros. Primus agit de Deo secundum se & conditiones suæ perfectionis. Secundus, de creaturis & vitiis. Tertius, de Christo & virtutibus. Quartus, de Sacramentis ac gloria resurrectionis. Incipit autem sic: *Mirabilis facta est scientia tua ex me*. Quidam autem dubitant an completa sit hæc Summa, eò quòd Colonia non possunt nisi duæ Partes inueniri, v. h. Item scripsit quatuor scripta super Libros quatuor Sententiarum, v. h. Et præter hæc quatuor scripta, quæ nota sunt omnibus, & in communi vsu reperiuntur; vt quidam aiunt, & alia scripta super Sententias; quod non incredibile videtur, eò quòd pluries Sententias legerit in diuersis locis. Item scripsit Summam de Quatuor coæquæuis, v. h. Item scripsit librum de Homine, v. h. Item de Bono secundum com-

communem intentionem: in hoc siquidem Libro de virtutibus singulis determinat, & de Legibus, & aliis multis, v. h. Item Librum de Perfectione vitæ spiritualis. Item librum de Mysterio Missæ, v. h. Et licet multi scripserunt de Officio Missæ, vt patet in ijs qui Rationalia diuinorum composuerunt; nullus tamen ei similis inuenitur, nec pulchrior aut deuotior. Item scripsit copiosissimè vnum Librum de Corpore Christi, seu de Eucharistia, circa finem vitæ suæ, de quo Libro suprà dictum est, v. h. Item scripsit alium Librum de Eucharistia, cuius Prologus sic incipit: *De sacrosancto Corporis Domini locuturi Sacramento, proponimus donante Deo, &c.* Diuiditur autem Liber per Sermones, quibus semper præmittit illud thema, *Venite, comedite panem meum*, v. h. hunc Librum nonnulli adscribunt sancto Thomæ, cum tamen Alberti sit, vt superius probatum est. Item scripsit Librum de Laudibus beatæ Virginis Mariæ, ex inaudita deuotione ad eandem, in quo miro modo laudes ipsius describit, v. h. Item Librum contra Wilhelmistas impugnantes Religiosos; de quibus

286 B. ALBERTI MAGNI
bus superiùs in visione de Alberto ha-
bita notatum est. Item Librum de Mu-
liere forti, cuius initium est: *Landes Ec-
clesia describit Salomon in figura mulieris
fortis, &c.* In hoc Libro continentur ma-
teriæ aliquæ solemnissimæ pro Prædi-
catoribus: si quis enim habuerit huius
Libri practicam, cognoscat quantæ vir-
tutis sit; quia ad diuidendum vnâ
auctoritatem, non est in aliquo Opere
alicuius Doctoris modus nobilior, v. h.
Item librum de Partu hominis. Item
librum de Formatione hominis in vte-
ro. Item Librum multarum Quæstio-
num determinatarum. Item Librum
de Origine & immortalitate animæ.
Item multas Profas siue Sequentias de
beata Virgine, & multa alia ad Parisien-
ses. Item scripsit, vt communiter fertur
in Ordine, Sequentiam de Trinitate,
quæ incipit, *Profitentes*; & cantatur in
Ordine Fratrum Prædicatorum. Item
scripsit Orationes super quatuor Li-
bros Sententiarum, quoad omnia quæ
in ijs continentur, v. h. Item Orationes
super Euangelia Dominicalia per to-
tum annum, v. h. Item scripsit vnâ Li-
taniâ in hunc modum, vt quasi de sin-
gulis

gulis Sanctis vnam singularem faciat Orationem, v. h. Item, licet super Missam scribendo, & in Postilla Dominicam Orationem subtiliter & pulchrè exposuerit; tamen specialem Tractatum super eadem Oratione composuit, vt à quodam docto viro didici, qui hunc in Italia reperiri affirmabat. Item scripsit super Dionysium de Cælesti hierarchia. Item de Ecclesiastica hierarchia. Item de Diuinis nominibus; quem Librum etiam legit Colonia, cum beatus Thomas ibidem discipulus eius extitit. Item de Mystica Theologia. Scripsit denique super Epistolas eiusdem beati Dionysij: primò super quinque epistolas ad Gaium Monachum: item ad Sospitrem, ad Polycarpum, ad Demophilum, ad Timotheum De symbolica Theologia, super Epistolam ad Ioannem in Patmos, super epistolam ad Appellionem: hæc omnia Commenta quoad Libros Dionysij Coloniae reperiuntur, v. Item scripsit Librum de Arte prædicandi. Item Librum de Reparatione hominis lapsi.

Ad nimiam instantiam & petitionem Fratrum suorum, vt testatur in principio

pio

pio libri Physicorum, dictavit modo mirabili omnes Artes liberales humanasque scientias, scilicet Philosophiam Naturalem, Moralem, Rationalem, Mathematicam, & Metaphysicam. Ipse enim cunctis dictas scientias ad plenum scire desiderantibus sic utiliter elaboravit, ut viam sciendi & intelligendi prius omnino ignotam facilem traderet. Hoc autem sciendum, quod præ omnibus qui in Philosophia scripserunt, Alberto magis est post Aristotelem credendum, eò quod ipse omnium præ philosophorum scripta perlustravit, & in quibus verum vel falsum dixerunt vidit; imò cum & ipse magis præ omnibus in ijs quæ naturalia sunt sit expertus: & licet aliqui præsumentes de sua Metaphysica vel Logica, argumentis quibusdam possunt eum impugnare; puto hoc non esse curandum, cum ipsemet Albertus dicit, magis esse credendum unicuique in sua arte experto. Nam in secundo suo scripto, distinctione XIII. ubi disputat de luce quid sit, inter alia verba in solutione ita ait: *Sciendum tamen, quod Augustino in his quæ sunt de fide & moribus plus quam Philo-*

Philosophis credendum est si dissentiunt: sed si de medicina loqueretur, plus ego crederem Galeno vel Hippocrati: & si de naturis rerum loquatur, credo Aristoteli plus quàm alij experto in rerum naturis.
 hæc Albertus loco præallegato. De ijs autem quæ præsumunt de suis argumentis Metaphysicalibus, vel etiam qui Logicaliter aliquando argumentantur, proculdubiò quandoque in naturalibus decipiuntur si ignorant naturas corporum Physicorum; quemadmodum benè notat idem venerabilis Albertus in suo Libro Mineralium, vbi reprobatur quemdam nomine Gilgil, qui probare voluit, cinerem esse materiam metallorum; & arguebat sic: Quorum est vnus modus congelationis & vnus modus liquefactionis, eorum est vna materia: sed videmus quòd per assationem fortem calidi & sicci cinis liquatur in vitrum, qui congelatur frigido & liquatur calido sicco sicut metallum: ergo vitri & metalli vna est materia. Hoc argumentum & similia alia fecit Gilgil, quæ Albertus ibidem proponit & soluit. sed ante solutionem argumentorum, sic ait Albertus: *Hæc autem*

N

incon-

inconuenienter & stultè dicta sunt, quoniam iste Gilgil Metaphysicus & non Physicus fuit; sed de Metaphysica sua in Alchimia presumens, presumpsit mentiri de Physicis. hæc Albertus, qui postquam dedit solutiones argumentorum, & apposuit propriæ sententiæ rationes, sic adiunxit: *Et hoc Gilgil ignorauit.* Sic reuerà quidam magni suis argumentis decipiuntur, quemadmodum hic Gilgil, ignorantes naturas Physicorum corporum. Sed utinam in Theologicis quæstionibus quidam non deciperentur, ratiocinationibus suis plus adherentes quàm oportet! de quibus frequenter etiam Albertus notat in suis scriptis, de argumentationibus illorum sic inquires: *Hæc deliramenta putamus esse.* Et quamuis ipsemet quandoque tales quæstiones, quæ scholasticæ sunt, habet; testatur tamen hoc se facere plus coactè quàm voluntariè, dicens: *Nostrò tempore quia hæreses importuna sunt, respondebimus quantum pro defensione fidei oportet, & non amplius super huiusmodi.* De quibus omnibus multos passus adducere possemus ex suis Libris, sed breuitati in Legenda studendum est.

est. Et quia talibus argumentationibus se hoc tempore multi nimis inuoluunt, videmus plures etiã magnos viros magis opinionibus grauatos quàm scientia ornatos; vt impleatur illud Sapientis: *Fecit Deus hominem rectum, & ipse se inuoluit multis questionibus.* Inde iam quasi sectæ sunt diuisæ à se inuicem, non veritatem sed propriam laudem quærentes, & dicunt sicut illi quibus Apostolus improperat, *Ego sum Cepha,* *ego Pauli,* *ego Apollo.* Imò quod deterius est, si aliter dicitur ab aliquo quàm ipsi opinantur, falsitatem putant; & sic vnum tenent Doctorem, vt aliorum Magistrorum dicta putent errores, non attendentes quid dicatur, sed quis. Quorum contentiones Albertus signanter notat in suo Commento super Libro peri hermenias in principio, vbi sic ait: *Quod de actore quidam quarunt, supervacuum est, & numquam ab aliquo Philosopho quesitum est, nisi in scholis Pythagora; quia in illius schola nihil recipiebatur nisi quod fecisset Pythagoras: ab aliis autem quesitum non est; à quocumque enim dicta erant recipiebantur, dum probata veritatis haberent rationem.* *Causa*

Eccli. 7.

1. Cor. 1.

etiam efficiens extrà est, & ab ea neque
 habet res firmitatem, neque infirmitatem,
 sed potius à ratione dictorum. hæc Alber-
 tus. Cùm autem locus ab auctoritate
 eò certior est, quantò per sapientio-
 rem confirmatur; & ille sapiens sit qui hu-
 milior & sobrius magis, quia Sapientia
 increata sobrietatem docet, & in humi-
 libus quiescit; constat profectò hos à
 sapientia alienos esse qui ita præsumunt
 de opinione sua, vt non possint audire
 alienam: à quibus venerabilis Alber-
 tus, ne cum insipientibus & præsu-
 mentibus computaretur, alienus est;
 quia quasi nunquam suas ponit opi-
 niones cum præiudicio aliorum. Vnde
 eò certior sua doctrina, quantò ipse per
 sobrietatem atque humilitatem erat sa-
 pientior. In primis igitur scripsit super
 octo Libros Physicorum, v. De cælo &
 mundo, v. De natura locorum, v. h. De
 causis proprietatum elementorum. De
 generatione & corruptione. De Scien-
 tia Meteororum, v. h. De Vniuersali-
 bus. De anima, v. h. De nutrimento &
 nutribili, v. h. De somno & vigilia, v. h.
 De diuinatione & prophetia. nec puta-
 re debent inscij quòd de diuinatione
 super-

superstitiosa hic Liber sit, sed de naturali; de qua dicit in secundo scripto, Distinctione VII. vbi sic ait: *Pro tanto concedo diuinationes astrorum sicut Augustinus, & non amplius.* Nec similiter de prophetia quæ donum est, vt Theologi accipiunt; sed naturali, de qua in De somno & vigilia aliqua posuit. Item De sensu & sensato, v. h. De motibus animalium, v. h. De respiratione & inspiratione, v. h. De differentia spiritus & animæ. De intellectu & intelligibili, v. h. De iuuentute & senectute, v. h. De morte & vita, v. h. De vegetabilibus & plantis, v. h. De animalibus Librum diuisum in multos libros partiales, qui de manu propria eius conscriptus Colonia in Prædicatorû Conuentu habetur, sicut & super Matthæum, v. h. Item scripsit paruum Summam Philosophiæ, quæ intitulatur *Philosophia pauperum*; quidam autem dubitant an sit eius, v. h. Item Librum contra Auerroistas. De vnitae intellectus, Libros tres. Quæstiones contra Auerroistas. Item Librum De vnitae formæ. Item Librum vnum quindecim Quæstionum. Item notandum quòd est Liber qui in-

294 B. ALBERTI MAGNI
titulari solet, *Albertus de natura re-
rum*. fed hic non est eius, fed ipsius Fra-
tris Thomæ, auctoris Libri Apum, Al-
berti discipuli; & hoc constat verum
esse ex Prologo Libri Apum, & etiam
ex ipso Libro de Naturis rerum: in Pro-
logo enim Libri Apum dicit se colle-
gisse Librum de Naturis rerum per
quatuordecim vel quindecim annos;
& hoc idem ait in Libro de Naturis re-
rum: imò & stilus indicat quòd ab Al-
berto editus non sit Liber ille, & hoc
idem testatur Frater Iacobus de Zuza-
ro, Magister in Theologia, in sua Chro-
nica: qui etiam dicit de eodem Thoma,
quòd ipse transtulit omnes Libros Ari-
stotelis, Rationalis, Naturalis, & Mo-
ralis Philosophiæ, & Metaphysicæ, de
Græco in Latinum, verbum è verbo,
quibus nunc vtimur in Scholis, & hoc
ad instantiam sancti Thomæ de Aquino;
nam temporibus Alberti translatione
veteri omnes communiter vteban-
tur. Quæ autem translatio verior sit,
hæc scilicet noua, vel antiqua, mihi non
constat. Sed & ipse idem Thomas, au-
ctor Libri Apum, in Libro de Naturis
rerum dicit se transtulisse vnum Li-
brum

brum cuiusdam Philosophi nomine Tetel De scripturis lapidum in Latinum. Ex qua autem lingua, Hebræa scilicet vel Græca, non dicit. Scripsit etiam Albertus Magnam Philosophiam, scilicet Moralem, valdè per longum super Libros Ethicorum dupliciter, scilicet per modum commenti, & per modum scripti, v. h. De Monastica Libros quinque, v. h. De Oeconomica Libros quatuor, v. h. De Politica Libros octo, v. h. Item exposuit ad litterã omnes Libros Moralis Philosophiæ Aristotelis. Item Problemata Aristotelis. Item exposuit etiam tres Libros Rhetoricorum.

Omnes scientias Mathematicas copiosissimè pertractavit : nam ipse fecit Summam De scientia Arithmeticæ. Item aliam De scientia Musicali. Item aliam De scientia Geometriæ. Item aliam De scientia perspectiua. Item aliam De scientia Astronomiæ. Item commentavit Arithmeticam Boëtij, Musicam eiusdem, Geometriam Euclidis, Almagestum Ptolemæi, Speculum Astrolabicum. Et notandum quòd Astrolabium non est omnino illicitum; sed tunc tantùm quando quis eo vitur

296 B. ALBERTI MAGNI
ad quod institutum non est; sicut illi
qui per tale instrumentum diuinare vo-
lunt & indicare furem ignotum, & si-
milia, quod in Iure reprobaturum est. Vti
autem Astrolabio vt Astronomi, sine
superstitione, licitum est. Dicitur autem
Astrolabium, eò quòd per ipsum of-
tenditur qualiter astra labuntur. Item
scripsit super Perspectiuam Alacenis.
Item fecit librum De sphaera mundi.
Librum astrorum. De Alchimia autem
scripsit aliqua in Libro Mineraliù, v. h.
vbi fallacias ostendit Alchimiatarum,
& errores varios eorumdem, dicens
quòd ferè omnes deceptores sunt. De
Libro autem qui *Semita recta* dicitur,
superiùs probatum est quòd Alberti
non sit; imò specialiter iste Liber dam-
natur ab Alberto in Libro Minera-
lium, vt patuit. Item fecit Albertus
Speculum Astronomiæ, in quo repro-
bat scientias magicas, scilicet Nigro-
mantiam quæ pluribus modis fit; ima-
gines Astronomicas, quas vicinitatem
dicit habere ad Nigromanticas, & ideò
non vult eas defendere. & addit, *Non
commendo eas.* Damnat etiam in eodem
Speculo Geomantiam, Hydromantiam,
Pyro-

Pyromantiam, Aërimantiã, Chiro-
 mantiam, Auruspiciũ, Horoscopiam,
 Annulos, Præstigia; atq, Libros Astro-
 nomix licitos ab illicitis distinguit; vbi
 autem dubium est, sub dubio derelin-
 quit. damnatq̃ ibidem characteres &
 suffumigationes Nigromanticorum &
 Specula, v. h. Item fecit Librum de Na-
 tura deorum in plures partes distin-
 ctum. Item Librum de Secretis secre-
 torum. Hic alius est ab alio qui intitu-
 latur *De secretis mulierum*, & Alberti
 non est, vt suprã probatum est. Item Li-
 brum de Duodecim Alphabetis. Item
 Librum de Interpretationibus somnio-
 rum; & qualiter hæc interpretatio quan-
 doque sine superstitione fit, in suo De
 somno & vigilia aliquo modo notatum
 est. Item Librum de Magistris purgan-
 dis & eligendis.

In Logicalibus scripsit per longum;
 scilicet de Vniuersalibus Librũ vnum,
 de Prædicamentis, de Sex principiis,
 super Peri hermenias, v. h. de Diffini-
 tionibus, super Libros Priorum Topi-
 corum, v. Posteriorum Elenchorum.

Item de Libris Grammaticalibus fe-
 cit Summam Grammaticalem. Item

N 5

fecit

298 B. ALBERTI MAGNI
fecit Librum de Arte Rhetorica. Item
exposuit antiquos Doctores Gramma-
ticales, scilicet Priscianum in maiori &
minori voluminibus, & alios Aucto-
res. Item altissimo stilo scripsit primam
Philosophiam, quæ Metaphysica dici-
tur, in qua posuit XIII. Libros, v. h. Item
Librum de Causis, ad complementum
Metaphysicæ, v. h. Fecit Librum de Me-
dicina. Item Librum de Lanificio. Item
Librum de Aratura. Item Librum de
Agricultura. Item Librum de Nauiga-
tione Et multa alia tam in Theologicis
quàm alijs scientijs edidit, quæ ad noti-
tiam nostram non peruenerunt. Notan-
dum tamen, quòd isti Libri hîc enumé-
rati, feruntur ab Alberto editi; non ta-
men inueni eos omnes signatos in Le-
genda quæ Coloniae habetur, nec in ip-
sa quæ apud Zuzatum est, vbi Mona-
sterium ipse Albertus instituit; sed in
alijs Libris quibusdam qui contine-
bant ipsam Legendam reperi; quapro-
pter non sum ita certus de omnibus hîc
enumeratis, quemadmodum de illis
quos vidi. Et licet non sit impossibile
ipsum fecisse hos omnes, solent tamen
quandoque attribui Libri Doctoribus
qui

qui ipsorum non sunt; ideo volui notare signanter quos vidi, vel quos habemus in nostro Conuentu Coloniensi, ne alicui dubium super his oriatur. De aliis autem hinc positis specialiter qui rarò reperiuntur, vt est de Secretis secretorum, & nonnullis in Astronomia; potest Lector prudens faciliter, si in Alberti doctrina peritus est, inuenire ex stilo & materia si ipsis sunt vel nondum ad manus legentis peruenerint. Quos autem vidi, tali signo notavi, v. Si verò vidi, & habemus, huiusmodi volui notare signo, v. h. vt de leuitate non arguamur: Sancti enim mendaciis commendari non volunt, cum veritatem constat eos amasse, & nunc amare.

CAPVT XLIV.

Qualiter indicauit Fratribus signum sui obitus, & qualiter beata Virgo ipsi hoc signum promiserat.

CVM verò quadam vice venerabilis Albertus iam senio confectus in Coloniensi Conuentu legeret præsente copiosa audientium multitudine; in